

Nr 268

Av herr **Hansson** i Skegrie m. fl., om överförande av mark till s. k. åkerreserv.

(Lika lydande med motion nr 241 i Första kammaren)

I vårt land sker varje år en betydande nedläggning av åker. Processen sker ofta stegvis över tillfälligt obrukad åker, mångårig, oregelbundet skördad eller betad vall, igenväxning med buskar och skogsplantering. Nedläggningen sker ofta slumpmässigt och leder ej sällan till olägenheter för grannarna genom ogrässpridning, igenväxta diken etc. I samband med att åkern lämnas obrukad och förbuskas påverkas också landskapsbilden. Vi får en förfulning och förslumning som inte kan tolereras.

En viss successiv minskning av åkerarealen torde av främst ekonomiska skäl vara ofrånkomlig. För sådana marker som kommer till användning för anläggningar av olika slag eller som utan olägenhet kan planteras med skog inom rimlig tid behöver några ytterligare åtgärder inte vidtas, förutsatt att bl. a. naturvårdsintressena är beaktade. I övriga fall är det angeläget att samhället uppmärksammat följer utvecklingen och skaffar sig möjligheter att förhindra den förfulning av landskapet som en okontrollerad nedläggning av åker lätt medför.

Till bilden hör också de akuta avsättningsproblem som för närvarande föreligger för vissa jordbruksprodukter och som i och för sig kunde motivera ett påskyndande av åkernedläggningen. Betydande delar av dessa överskott är emellertid beroende på ovanligt gynnsamma skördeår och får därför betecknas som tillfälliga. Samtidigt vet vi att livsmedelsbehovet i världen på sikt ökar snabbare än produktionen och att livsmedelsbristen kommer att snabbt utveckla sig till hungerkatastrof. Under dessa omständigheter vore det oförsvarligt att skära ner jordbruksproduktionen så att vi blir ännu mer beroende av importerade livsmedel och livsmedelsråvaror.

Dessa förhållanden leder tanken till möjligheterna att skapa en s. k. »jordbank» eller åkerreserv. Man skulle därmed på kort sikt dämpa utbudet av jordbruksvaror, ge möjligheter att tillgodose natur- och miljövårdssynpunkter samt på längre sikt lämna möjligheten öppen att, om förhållandena på marknaden ändras, återföra markresurserna till jordbruksproduktion. En sådan förändring kan mycket väl komma till stånd vid en anslutning till en gemensam västeuropeisk marknad. Det kan påpekas att en beskogning

snabbt medför sådana ändringar i markens egenskaper att ett återförande i praktiken är otänkbart.

Den finska regeringen har nyligen förelagt riksdagen förslag som innebär att markägare under vissa förutsättningar skulle få ersättning av staten om de förband sig att lägga arealen i en åkerreserv. Detta förslag är mycket intressant, och idén förtjänar att bli närmare prövad också i vårt land. Utan närmare utredning går det dock ej att framlägga mer preciserade förslag angående utformningen. Några synpunkter kan dock anföras.

I åkerreserv bör inte läggas mark som kan få omedelbar användning för förstärkning av annan brukningsenhet. Systemet bör alltså inte få direkt försvåra strukturrationaliseringen. Det betyder å andra sidan att mark som hembjuds åt lantbruksnämnden men som inte bedöms ha intresse ur rationaliseringssynpunkt utan vidare skall få läggas i åkerreserv mot ersättning till ägaren. Lantbruksnämnderna bör emellertid i dessa fall ges möjlighet att inlösa marken och själva göra reserveringen.

Eftersom syftet med åkerreserven bör vara att hålla landskapet öppet bör det liksom i det finska förslaget lämnas möjlighet att utnyttja marken för extensiv betesdrift. Naturvårdssynpunkterna på dessa problem aktualiserar för övrigt behovet av ett utvecklat samråd mellan lantbruksnämnderna och kommunerna. Naturvården är en både statlig och kommunal angelägenhet, men något samråd torde mera sällan förekomma mellan vederbörande parter. Ändock måste utvecklingen inom jordbruket i kommunen och därmed åkerarealens förändringar vara en för de flesta kommuner ytterst viktig naturvårdsfråga. Denna brist torde delvis bero på att inom kommunerna ej finns något speciellt organ som har till uppgift att bevaka dessa frågor. Det står emellertid varje kommun fritt att handlägga dessa ärenden på det sätt man finner vara bäst. Man har alltså rätt att låta kommunalnämnden, byggnadsnämnden, hälsovårdsnämnden etc. svara för natur- och miljövårdsfrågorna eller att inrätta speciella nämnder för dessa uppgifter om man så önskar. Viktigt är emellertid att lantbruksnämnderna i de olika länen får rapport från kommunerna om vilket kommunalt organ som har denna uppgift. Innan lantbruksnämnden vidtar åtgärder som kan innebära nedläggning av ett jordbruk bör nämnden inhämta det kommunala organets mening. Detsamma gäller om kommunen utsättes för miljöförsämring genom luft- eller vattenförorening exempelvis av animalieproducerande företag i stor skala.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta

a) att hos Kungl. Maj:t anhålla att frågan om möjligheterna att inrätta en särskild åkerreserv i enlighet med vad som anförts i motionen blir föremål för allsidig utredning,

b) att lantbruksnämnderna åläggas att söka kontakt med kommunernas natur- och miljövårdsorgan i enlighet med

vad ovan anförts, samt

c) att kommunerna åläggas att till lantbruksnämnden i länet anmäla vilket kommunalt organ som ålagts att svara för natur- och miljövårdsfrågor inom kommunen.

Stockholm den 23 januari 1969

Nils G. Hansson (cp) *Tage Sundkvist (cp)* *Anders Dahlgren (cp)*

i Skegrie

Erik Grebäck (cp)

Stig Josefson (cp)

i Arrie

Nr 269

Av herr Jonasson m. fl., om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk.

(Lika lydande med motion nr 154 i Första kammaren)

Enligt de riktlinjer för jordbrukspolitiken, som beslutades av 1967 års riksdag, skall tillkomsten och fortvaron av stödjordbruk ej främjas genom ekonomiskt stöd från staten. Som stödjordbruk betraktas härvid även deltidjordbruk, vars innehavare har sin huvudsakliga sysselsättning utanför jord- och skogsbruksnäringen.

Bakom riksdagsbeslutet torde vad beträffar deltidjordbruken ligga föreställningen, att sådana jordbruk inte skulle kunna drivas effektivt och rationellt. Detta är enligt vår mening en felsyn. Modern produktionsteknik ger i olika kombinationer möjligheter till rationell drift även för deltidjordbrukaren. Från många betydelsefulla synpunkter måste deltidjordbruket betraktas som en värdefull företagsform — värdefull för såväl brukaren som samhället.

Vid extensiv drift kan deltidjordbruk omfatta ganska betydande arealer. Bevarande och uppbyggande av sådana deltidjordbruk har flera fördelar för samhället. Jordbruksjord kan på så sätt hållas i beredskap för omvandling vid behov till en intensiv drift. Väsentligt är också, att härigenom uppnås en effektiv landskaps- och naturvård, vilket möjliggör bättre tillvaratagande av kulturlandskapets rekreations- och trivselvärden.

En vanlig och lämplig form är att deltidjordbruk kombineras med hantverk eller annat serviceyrke. För många bygder kan just tillgången på sådan